

НОРМИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗДІЙСНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ РЕСПУБЛІКИ АЛБАНІЯ

ЛОСИЧ Сергій Васильович - кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу організації наукової роботи Донецького юридичного інституту МВС України

УДК 343.1+343.985 (477)

У даній статті автор здійснює розгляд та аналіз норм про кримінальну відповідальність за здійснення терористичної діяльності за сучасним кримінальним правом Республіки Албанія. Автор наводить перелік конкретних норм відповідного Розділу Кримінального кодексу Республіки Албанія, застосування яких передбачено за вчинення тих чи інших злочинів заради терористичних цілей. У статті зазначається відносна новітність поняття тероризм для сучасного кримінального права та правничої думки Республіки Албанія.

Ключові слова: *тероризм, злочини заради терористичних цілей, кримінальна відповідальність, норми кримінального права, КК Албанії.*

Актуальність

Достатньо розповсюдженою міжнародно-правовою практикою є кодифікація в джерелах кримінального права окремих норм про кримінальну відповідальність за здійснення терористичної діяльності.

Означений вид злочину, на відміну від побутового вбивства, пограбування, розбійницького нападу, бандитизму, завдання тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості, часто становить суттєву загрозу для всієї системи громадського порядку та національної безпеки; діяння свідомих, ідейних терористів посягають і на конституційно-правовий лад держави, її територіальну цілісність, відбирають у кожного окремого громадянина необхідне почуття щоденної особистісної безпеки та захищеності. Терористичні акти спричиняють масові жертви

та невиразні моральні страждання серед громадського населення, викликаючи подекуди невідновні інфраструктурні руйнації та відчутний економічний збиток.

На сьогоднішній день міжнародний тероризм є реальним глобальним викликом всьому міжнародному співтовариству. Тому надзвичайно важливим та актуальним видається знання, розуміння та аналіз зарубіжних правових норм про кримінальну відповідальність за здійснення терористичної діяльності. Здійснення новітніх наукових досліджень щодо цієї окремо взятої правової проблематики надасть українським науковцям-правникам можливість розробляти та вносити корисні, новаторські законотворчі пропозиції, спрямовані на виважене реформування відповідних спеціальних частин/норм сучасного кримінального права України.

Аналіз використаних джерел

Розгляд та аналіз албанських правових норм про кримінальну відповідальність за здійснення терористичної діяльності здійснено за допомогою звернення до нині діючого Кримінального кодексу Республіки Албанія від 27 січня 1995 року (надалі – КК Албанії), останні зміни до якого було внесено протягом 2012 та 2013 рр., а також до наукових напрацювань деяких албанських науковців-правників.

Метою даної статті є розгляд та аналіз албанських правових норм про криміналь-

ну відповідальність за здійснення терористичної діяльності.

Виклад основного матеріалу

Відповідні статті Розділу VII «Діяння заради терористичних цілей» особливої частини КК Албанії містять норми про кримінальну відповідальність як за пряму, так і широку непряму або опосередковану участь у терористичній діяльності; зазначені норми покликані карати за ту чи іншу форму або ступінь причетності тієї чи іншої особи або групи осіб до здійснення терористичної діяльності; вони відтворюють не лише албанський внутрішньодержавний, але й міжнародний (транскордонний) вимір дії норм кримінального права, враховуючи, таким чином, і міжнародно-правові зобов'язання Республіки Албанія.

Так, сучасний албанський науковець правник, професор факультету права Тиранського університету Енгджел Лікмета (Engjëll Likmeta) у своїй статті «Феномен тероризму та правове реагування на нього в Албанії» («On terrorism and legal response in Albania») зазначає (переклад з мови-оригіналу джерела): «Албанська правнича доктрина надає різні визначення тероризму. Так, наприклад, науковці-правники визначають тероризм у якості дій, які передбачають використання насильства та залякування з метою підкорення мас людей для досягнення певної мети. Тероризм є будь-яким діянням, яке породжує терор у рамках діяльності певної групи осіб. Будь-яке діяння буде кваліфікуватися в якості терористичного акту, якщо воно є протиправним, якщо насильство або сила є спрямованими проти окремих осіб або об'єктів власності, якщо заплановано здійснення тиску на уряд або суспільство, також якщо такі діяння спираються на політичні, релігійні та інші цілі. Для багатьох албанських авторів тероризм означає діяння, вчинені особою, за допомогою яких він/вона прагне організувати стан паніки, психозу та страху заради здійснення шантажу урядових інституцій через використання різних насильницьких методів для виконання вимог, що витікають зі спеціальних цілей терориста та легітимізовані ними. У той же

час інший албаномовний автор, що проживає поза межами Албанії, визначає, що тероризмом є: «Використання насильства певною меншістю, яка здійснює свою діяльність в умовах конспірації та прагне досягнення певних цілей, які не можуть бути досягнені ніякими іншими способами, крім пробудження почуття страху серед громадськості та порушення балансу в державному житті» [1, 49].

Інший албанський правник, також професор факультету права Тиранського університету Ліріме Чукаї (Lirime Çukaj), у своїй статті «Порівняльний огляд видів терористичних діянь та правові заходи боротьби із цим феноменом в Албанії та Сполучених Штатах Америки» («A Comparative View of Terrorist Acts and Legislative Measures Countering this Phenomenon in Albania and the United States of America») так само зазначає складність лексичного тлумачення поняття тероризму в албанському та міжнародному кримінальному праві (переклад з мови-оригіналу джерела): «Насамперед, слід вказати на те, що мало які терміни у міжнародному кримінальному праві виявились такими складними, як поняття терористичних діянь. З етимологічної точки зору, поняття терору в рамках лінгвістики походить від латинського слова «terreure», що означає страх, терор, смуток, лють, паніку. Тлумачний словник албанської мови не містить визначення поняття терористичних діянь, лише надає визначення слова терор» [2, 127].

П. 2 ст. 28 КК Албанії «Спеціальні форми співробітництва» зазначає, що терористична організація є особливою формою кримінальної організації, яка складається із двох або більше осіб, які здійснюють тривале за часом співробітництво з метою вчинення діянь заради терористичних цілей [3, 23].

Нормативно-правовий зміст зазначеного Розділу КК Албанії визначає, насамперед, загальну суспільно небезпечну цільову та наслідкову характеристику тих чи інших потенційних терористичних діянь, спрямованих як проти Албанії, так і проти міжнародного співтовариства. Так, відповідно до ст. 230 «Злочини заради терористичних цілей», зазначається (переклад з мови-ори-

гіналу джерела): «Вчинення наступних діянь, спрямованих на розповсюдження паніки серед населення або на примушення албанських або закордонних урядових інституцій до вчинення або утримання від вчинення певної дії, або якщо метою таких діянь є серйозна руйнація або дестабілізація основних політичних, конституційних, економічних та соціальних структур Албанії, іншої держави, міжнародної інституції або організації, карається через позбавлення волі на термін не менше п'ятнадцяти років або через довічне позбавлення волі» [3, 90-91].

Характеризуючи предметно-дефініційну спрямованість відповідних норм КК Албанії, Енгджел Лікмета зазначає (переклад з мови-оригіналу джерела): «Особлива роль у протидії цьому феномену (тероризму. – *Прим. авт.*) відводиться розробці норм кримінального права, які б відбивали причини тероризму. У рамках албанського законодавства законодавець не надав будь-якого конкретного положення щодо цілковитого визначення та значення міжнародного тероризму, як це має місце в кодексах інших країн, наприклад, у Кримінальному кодексі Хорватії, де надано точне визначення поняття міжнародного тероризму» [1, 54].

Зазначаючи конкретні злочини, вчинені заради терористичних цілей та/або форми прямої участі в них, перша група відповідних підпунктів ст. 230 КК Албанії зосереджується, переважно, на проблемі технічно-транспортної цілеспрямованості діянь злочинців-терористів (переклад з мови-оригіналу джерела): «Злочинами заради терористичних цілей є: (а) злочини проти особи, які можуть спричинити її смерть або завдання їй тяжких тілесних ушкоджень, (b) захоплення літака, судна або інших транспортних засобів або стаціонарних гідроплатформ, або здійснення незаконного контролю над ними через застосування або погрозу застосування насильства або через інші форми погроз, (c) вчинення насильницьких діянь проти особи, яка перебуває на борту літака, що здійснює рейс, або яка перебуває на борту судна або стаціонарної гідроплатформи, якщо такі діяння можуть загрожувати безпеці

такого літака, судна або гідроплатформи, (ç) руйнування літака, який знаходиться в польоті, судна або стаціонарної гідроплатформи або завдання таких пошкоджень літаку, судну або їхньому вантажу або стаціонарній гідроплатформі, які унеможливають безпечність або загрожують або можуть загрожувати безпечності польоту, навігації або стаціонарної гідроплатформи, (d) встановлення будь-яким засобом до літака, який перебуває в експлуатації, судна або стаціонарної гідроплатформи приладу або внесення речовини, які здатні зруйнувати літак, судно або стаціонарну гідроплатформу, або які можуть завдати пошкоджень літаку, судну або їхньому вантажу або стаціонарній гідроплатформі, або загрожують або можуть загрожувати безпечності польоту, суднової навігації або стаціонарній гідроплатформі, (dh) руйнування або пошкодження льотного бортового обладнання або обладнання морської навігації або втручання в їхнє функціонування, якщо такі діяння можуть становити загрозу безпеці літака або судна, (e) розповсюдження неправдивої інформації, яка створює загрози безпеці літака, який знаходиться в польоті або судна, яке знаходиться у плаванні» [3, 91].

Друга група підпунктів ст. 230 КК Албанії, поряд із вищенаведеним підп. (а), є зосередженою на терористичних атаках, спрямованих проти тих чи інших осіб, зазначаючи, що такими злочинами заради терористичних цілей є (переклад з мови-оригіналу джерела): «(ë) вбивство або викрадення особи, яка перебуває під захистом норм міжнародного права, відповідно до статті 9 цього Кодексу, або будь-які інші напади на нього/неї або посягання на його/її свободу, (f) насильницький напад на офіс, приватне житло або транспортні засоби особи, яка перебуває під захистом норм міжнародного права, відповідно до статті 9 цього Кодексу, якщо така особа або його/її свобода наражаються на небезпеку через такі напади, (g) захоплення в заручники або викрадення людини, а також загроза вчинити її вбивство, завдати їй тілесних ушкоджень або подовжити її тримання в заручниках» [Там само].

Третя група підпунктів ст. 230 КК Албанії наводить перелік надзвичайно та глобально небезпечних злочинів, вчинених заради терористичних цілей, які пов'язані із обігом та застосуванням різних видів зброї масового ураження (переклад з мови-оригіналу джерела): «(g) навмисні та юридично незаконні отримання, володіння, використання, передача, відчуження, розміщення або розповсюдження ядерних матеріалів, що спричиняє або може спричинити смерть будь-якої особи або завдати їй тяжких тілесних ушкоджень, або якщо завдано серйозної шкоди чийсь власності, (h) Крадіжка, незаконне присвоєння ядерних матеріалів або отримання прибутку через їхню фальсифікацію, (i) вимагання ядерних матеріалів через застосування примусу, насильства або будь-яких інших форм загроз, (j) виготовлення, володіння, купівля, доставка або збут вибухових речовин, вогнепальної, біологічної, хімічної та ядерної зброї, а також здійснення наукових досліджень щодо виробництва зброї масового ураження» [Там само].

І, нарешті, четверта група підпунктів ст. 230 КК Албанії перелічує злочини заради терористичних цілей, які є спрямованими на здійснення терористичних актів проти об'єктів тієї чи іншої життєво важливої інфраструктури та персоналу, який опікується її обслуговуванням (переклад з мови-оригіналу джерела): «(k) вчинення насильницьких діянь через використання будь-якого приладу, речовини або зброї проти особи в міжнародному аеропорті для цивільної авіації, якщо такі діяння можуть спричинити тяжкі ушкодження або смерть осіб, (l) руйнування або серйозне пошкодження інфраструктури або обладнання міжнародного аеропорту для цивільної авіації або літака, що перебуває в такому аеропорті та не знаходиться у рейсі, або руйнування службових об'єктів аеропорту через використання будь-якого приладу або зброї, якщо таке діяння загрожує або може загрожувати безпеці аеропорту, (ll) розповсюдження, поміщення, розвантаження або підриг вибухових речовин або інших смертельних боєприпасів у громадських місцях, у приміщеннях місцевих ор-

ганів державної влади та уряду, в системі громадського транспорту або громадської інфраструктури, а також розпилення в атмосфері небезпечних речовин, які можуть викликати пожежі, повені, вибухи, якщо метою таких діянь є спричинення смерті або завдання тяжких тілесних ушкоджень або масове руйнування вищенаведених об'єктів, інфраструктури або систем, коли такі лиха можуть спричинити значні економічні збитки, (m) тяжка та масштабна руйнація об'єктів громадської власності, громадської інфраструктури, транспортної системи, інформаційної системи та приватної власності, що створює загрози для життя людей, (n) припинення водо-, електропостачання та інших важливих джерел; або будь-які інші діяння, спрямовані на спричинення смерті або тяжке поранення цивільних осіб або іншої особи, яка не бере активної участі у зіткненнях у рамках збройного конфлікту, вчиненні заради досягнення цілей, вказаних у першій частині цієї статті. Дії, які спричинили розлад у функціонуванні важливої служби, системи, припинення громадської або приватної діяльності в результаті протестів, громадської непокори та страйку, не розглядаються в якості злочинів заради терористичних цілей відповідно до цієї статті» [1, 91-92].

Так само суворими є покарання і за різні прояви непрямой участі осіб у терористичній діяльності. Так, положення ст. 230/a КК Албанії «Фінансування тероризму» зазначають (переклад з мови-оригіналу джерела): «Надання або збір грошових коштів, здійснені різними способами, прямо або опосередковано, якщо метою надання або збору грошових коштів є їхнє використання, або якщо відомо, що такі грошові кошти будуть використані цілком або частково, для: (a) вчинення злочинів заради терористичних цілей; (b) терористичною організацією; (c) конкретним терористом, караються через позбавлення волі на термін не менше п'ятнадцяти років або через довічне позбавлення волі» [3, 92].

Покарання за інші форми участі в процесі обігу фінансових коштів, спрямованих на здійснення терористичної діяльності, передбачено у ст. 230/b КК Албанії «Укриття/

переховування грошових коштів та іншого майна/коштів, спрямованих на фінансування тероризму» (переклад з мови-оригіналу джерела): «Передача, конвертація, переховування, переміщення або зміна власності на грошові або інші кошти, на які розповсюджено заходи із протидії фінансуванню тероризму, з метою уникнення виявлення самих коштів та їхнього місцезнаходження, караються через позбавлення волі на термін від чотирьох до дванадцяти років» [3, 93].

Другою формою опосередкованої участі у терористичній діяльності є, скажімо так, адміністрування поточної або майбутньої терористичної діяльності. Так, ст. 231 КК Албанії «Рекрутування осіб для вчинення діянь заради терористичних цілей або фінансування тероризму» зазначає (переклад з мови-оригіналу джерела): «Рекрутування однієї особи або більшої кількості осіб для вчинення діянь заради терористичних цілей або для фінансування тероризму, навіть якщо такі діяння спрямовані проти іншої держави, міжнародної організації або інституції, якщо такі діяння не містять у собі складу іншого кримінального злочину, карається через позбавлення волі на термін не менше десяти років» [3, 94].

Третьою протизаконною формою опосередкованої участі у терористичній діяльності є, відповідно до ст. 232 КК Албанії «Тренування для вчинення діянь із терористичними цілями», підготовка, тренування та інструктаж терористів (переклад з мови-оригіналу джерела): «Підготовка, тренування та надання будь-якого інструктажу, навіть в анонімній формі або через застосування електронних інформаційних носіїв, для виробництва або використання вибухових речовин, військової зброї та боеприпасів, іншої зброї, хімічних, бактеріологічних, ядерних або будь-яких інших речовин, які є небезпечними та ризикованими для людей та об'єктів власності, а також надання технічних та методичних консультацій щодо вчинення діянь заради терористичних цілей та участі у такій діяльності, навіть якщо такі діяння спрямовані проти іншої держави, міжнародної організації або інституції, якщо такі діяння не

містять у собі складу іншого кримінального злочину, караються через позбавлення волі на термін не менше семи років» [Там само].

Кримінальним злочином, пов'язаним із терористичною діяльністю, є, за КК Албанії, й ідейна пропаганда тероризму, схвалення, заохочення та заклики до практики терористичних діянь. Ст. 232/а КК Албанії «Підбурювання, публічний заклик та пропаганда вчинення діянь заради терористичних цілей» зазначає (переклад з мови-оригіналу джерела): «Підбурювання, публічний заклик, розповсюдження письмових матеріалів або інші форми пропаганди, спрямовані на підтримку або вчинення одного або більше діянь заради терористичних цілей та фінансування тероризму, якщо такі діяння не містять у собі складу іншого кримінального злочину, караються через позбавлення волі на термін від чотирьох до десяти років» [Там само].

Ст. 232/б КК Албанії «Висловлення загроз про вчинення діянь заради терористичних цілей» передбачає (переклад з мови-оригіналу джерела): «Висловлення серйозної загрози про вчинення діянь заради терористичних цілей на адресу публічного керівництва, навіть і іншої держави, міжнародної організації або інституції, карається через позбавлення волі на термін від восьми до п'ятнадцяти років» [Там само].

Кримінально-каральним злочином є, відповідно до ст. 234/а КК Албанії «Терористичні організації», і організація або навіть формальне членство в терористичних організаціях (переклад з мови-оригіналу джерела): «Заснування, створення терористичних організацій, здійснення їхнього керівництва та фінансування караються через позбавлення волі на термін не менше п'ятнадцяти років. Участь у діяльності терористичних організацій карається через позбавлення волі на термін від семи до п'ятнадцяти років» [3, 95].

Висновок

Таким чином, норми про кримінальну відповідальність за здійснення терористичної діяльності в сучасному кримінальному праві Республіки Албанія є нормами про покарання за вчинення певної низки ді-

янь заради терористичних цілей; ці норми передбачають покарання за різні форми прямої та непрямої участі в терористичній діяльності. Означені покарання, будучи покараннями за тяжкі злочини проти Албанії, албанського суспільства та міжнародного співтовариства, передбачають різні, відносно тривалі, а також довічні терміни позбавлення волі.

Література

1. Engjëll Likmeta. On terrorism and legal response in Albania // Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences, Vol 1 №2, July 2015;

2. Lirime Çukaj. A Comparative View of Terrorist Acts and Legislative Measures Countering this Phenomenon in Albania and the United States of America // Academicus – International Scientific Journal // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: [http://www.academicus.edu.al/nr8/Academic-](http://www.academicus.edu.al/nr8/Academicus-MMXIII-8-126-137.pdf)

SUMMARY

In the present paper the author considers and analyses the norms of criminal responsibility for terroristic activity in accordance with the present criminal law of the Republic of Albania. The author enlists concrete norms of the certain Chapter of Criminal Code of the Republic of Albania which are being used for making different offences for terrorist purposes. A relative newness of the notion of terrorism for the present criminal law and legal theory of the Republic of Albania are stressed in the article.

[us-MMXIII-8-126-137.pdf](http://www.academicus.edu.al/nr8/Academicus-MMXIII-8-126-137.pdf);

3. Criminal Code of the Republic of Albania. Law No. 7895, dated 27 January 1995 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: http://www.eurallius.eu/pdf/20.Criminal%20Code%20of%20Albania%20consolidated%20version%20of%2022_01_2015_en.pdf.